

”Primärvården har inte tid att vänta på lagstiftning och nationella reformer”

Den nationella patientenkäten publicerades i november 2017. Resultaten visar stora skillnader när det gäller exempelvis tillgänglighet, kontinuitet och bemötande, beroende på var man bor i landet. Men, skillnaderna är dock större inom än mellan landstingen och här finns mycket att göra, menar Emma Spak, ST-läkare och samordnare för Nära vård på Sveriges Kommuner och Landsting.

Nationell Patientenkät, som samordnas av Sveriges Kommuner och Landsting, är en av Sveriges största enkätundersökningar och omfattar samtliga landsting och regioner. I undersökningen ingår 1 051 vårdcentraler. Resultaten från den senaste undersökningen presenterades i november 2017. Patienter har fått skatta nöjdheten med olika aspekter av vården som delaktighet och involvering, emotionellt stöd, helhetsintryck, information och kunskap, kontinuitet och koordinering, respekt och bemötande samt tillgänglighet.

Övergripande visar resultaten på en svag försämring av helhetsintrycket av själva vårdmötet. En stor del av förklaringen är att upplevelsen av tillgänglighet har försämrats, framför allt bland äldre patienter. Ungefär var fjärde patient ansåg att de fått vänta orimligt länge på ett besök till primärvården. Samtidigt visade resultaten att patienterna känner sig både mer delaktiga och väl bemötta och att upplevelsen av kontinuitet och koordinering har förbättrats något.

– Den nationella patientenkäten ger oss möjlighet att få syn på skillnader och bättre underlag att förstå patienters behov och förväntningar. Den kunskapen är viktig för att vi bättre ska kunna rigga och tillhandahålla framtidens vård, säger Emma Spak.

Om bara tio år har den arbetsföra befolkningen mellan 20 och 64 år ökat med sex procent medan gruppen 80 år och äldre beräknas öka med 44 procent; . . .

Välfärdsbehoven ökar

Till vardags delar hon sin arbetstid mellan uppdraget som samordnare för Nära vård på SKL och sin tjänst som ST-läkare i allmänmedicin på Närhälsan Eriksbergs vårdcentral i Göteborg.

– Omställningen till nära vård pågår för fullt och den är en nödvändighet om vi ska klara dagens och framtidens utmaningar.

Välfärdsbehoven och försörjningskvoten ökar dramatiskt. Om bara tio år har den arbetsföra befolkningen mellan 20 och 64 år ökat med sex procent medan gruppen 80 år och äldre beräknas öka med 44 procent; 100 personer i arbetsför ålder försörjer i dag, förutom sig själva, 75 personer och om 10 år har den siffran ökat till 89.

– Det krävs ett omfattande arbete på alla nivåer av politiker så väl som av vårdens anställda. Vi behöver en större ”sense of urgency” vi har inte tid att vänta på utredningar eller nationella satsningar, vi måste börja agera här och nu.

En stor del av omställningen handlar om att utveckla egenvården och att arbeta proaktivt så färre behöver uppsöka

Hanna Lundstedt och Emma Spak, SKL.

Foto: Marie Blom Niklasson

vården, och att bygga trygghet och självständighet.

– Med hjälp av olika lösningar, inte minst den digitala utvecklingen, kan vi bli mycket bättre på att arbeta hälsofrämjande och sköta en stor del av vården i hemmet om så krävs. Vi behöver också arbeta mer brett och se till att primärvården och kommunen har ett väl fungerande och nära samarbete.

Skillnader inom landstingen

När Emma Spak ska kommentera resultaten i den nationella patientenkäten återkommer hon till den stora spridningen. En av de lägst rankade vårdcen-

tralerna i landet får 38,9 poäng i snittbetyg av patienterna, medan den högst rankade får 96,4 poäng.

– I den nationella patientenkäten ser vi höga toppar och djupa dalar. Det är viktigt att understryka att den största spridningen finns inom landstingen. Vi har mycket att vinna på att identifiera problemen och förbättra resultaten hos de lägst rankade enheterna. I undersökningen ser vi också att patienterna har olika behov och förväntningar beroende på om de möter vården i primärvården, den öppna specialistvården eller i psykiatrin, något som är viktigt att notera och förstå, tycker jag.

– För patienter i primärvården är tillgänglighet, kontinuitet och koordinering av vårdinsatser viktigast. I öppen specialistvård är det delaktighet och involvering i den egna vården som upplevs vara viktigast, och i psykiatrin är det respekt och bemötande. Detta är viktiga faktorer att ta hänsyn till när man utformar sina verksamheter.

Finns ej tid att vänta

I slutet av september publicerades en debattartikel i Dagens Nyheter som var underskriven av totalt 727 läkare inom primärvården. I ett gemensamt upprop efterlyste de en blocköverskridande överenskommelse om en rejäl och genomtänkt primärvårdsreform. Om inte rejäla satsningar görs på en tydlig nationell plan, fortbildning och forskning samt ett listningstak på 1 500 personer per specialist i allmänmedicin, riskerar primärvården att kollapsa, skriver de.

”Vi har successivt fått ett allt större ansvar utan motsvarande tillskott av resurser och många av våra kollegor har lämnat primärvården eller blivit sjukskrivna”.

Emma Spak, framhåller att det finns stora utmaningar, men menar att även om läget är besvärligt på många primärvårdsenheter i landet, räcker det inte med att invänta statliga reformer eller ny lagstiftning.

– Då kommer vi inte att nå målet Vi måste använda det vi har och arbeta mer systematiskt med verksamhets- och systemutveckling.

Hon lyfter bland annat fram resultaten från det nationella projektet ”Flippen” (se separat artikel på sidan 29) och pågående satsningar som PrimärvårdsKvalitet, ett nationellt system för lärande, reflektion och analys med syfte att förbättra primärvården.

– Det pågår ett fantastiskt arbete i landet och det finns många goda exempel där man har lyckats vända utvecklingen genom att medvetet och metodiskt arbeta med processer och verksamhetsutveckling. Det finns en dyster bild av primärvården, men det finns också en annan bild med många goda exempel som behöver spridas för att stimulera och motivera andra att arbeta på ett nytt sätt.

DAGENS NYHETER. Nyheter Ekonomi Kultur Sthlm Sport ♥ Mitt DN Ledare DN Debatt DN Åsikter

DN Debatt

DN Debatt. "Satsa på primärvården annars riskerar den att kollapsa"

Det behövs omfattande ekonomiska satsningar på primärvården för att klara av bland annat nyrekrytering och fortbildning, skriver över 700 läkare inom primärvården i ett upprop. Foto: Claudio Bressiani/TT

PUBLISERAD 2018-09-27

DN DEBATT 28/9. En utbyggd primärvård med kompetenta specialister är den bästa samhällsekonomiska sjukvårdsinvestering Sverige kan göra. Trots det läggs det för lite resurser på just den här vården. Vi vill se en blocköverskridande överenskommelse om en rejäl och genomtänkt reform, skriver 727 läkare inom primärvården i ett gemensamt upprop.

Sverige är ett av de länder i Europa som har lägst andel läkare

Läs artikeln på Dagens Nyheters hemsida:

<https://www.dn.se/debatt/andra-ej-i-klara-satsa-pa-primarvarden-annars-riskerar-den-att-kollapsa/>

Goda exempel att ta efter

Emma Spak lyfter fram **Hälsocentralen i Borgholm** på Öland som ett lysande exempel på hur man med ett metodiskt förändrings- och utvecklingsarbete lyckats vända en dyster bemannings-situation. Borgholmsmodellen knyter samman hälsocentralen, ambulanssjukvården, slutenvården och kommunen i ett nära samarbete.

Ett annat exempel är **Svegs hälsocentral** som är en av de hälsocentraler som förbättrat sig mest i landet. I den nationella patientenkäten har de förbättrat sina resultat i samtliga kategorier och gått från 47 procent (2015) till 78 procent i den senaste undersökningen 2017. En viktig framgångsnyckel var införandet av en lättakut

– För patienter i primärvården är tillgänglighet, kontinuitet och koordinering av vårdinsatser viktigast.

som förbättrat patientflödet och tillgängligheten.

– Båda verksamheterna hade stora problem, men vände och har gjort en fantastisk resa. Det ställer stora krav på befintlig personal, men också på ledar-

skapet. I dessa verksamheter har man börjat arbeta på nya sätt med utgångspunkt i den listade befolkningens behov, säger Emma Spak.

Hur kan SKL bistå i ett förändrings- och utvecklingsarbete?

– SKL bistår i analyserna på nationell nivå, bland annat genom Nationell Patientenkät. Fler primärvårdsenheter skulle också kunna ansluta sig till PrimärvårdsKvalitet som ger tillgång till flera indikatorer och verktyg för djupare dataanalyser lokalt, vilket ju ligger till grund för ett systematiskt utvecklingsarbete. Men vi på SKL ska inte driva utvecklingen, det sker ute i verksamheterna.

EVA NORDIN
Journalist

Annons